

IDŹ DO

PRZYKŁADOWY ROZDZIAŁ

SPIS TREŚCI

KATALOG KSIĄŻEK

KATALOG ONLINE

ZAMÓW DRUKOWANY KATALOG

TWÓJ KOSZYK

DODAJ DO KOSZYKA

CENNIK I INFORMACJE

ZAMÓW INFORMACJE
O NOWOŚCIACH

ZAMÓW CENNIK

CZYTELNIA

FRAGMENTY KSIĄŻEK ONLINE

Jak działa Linux

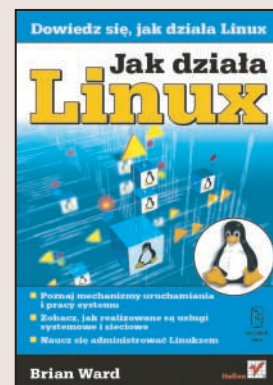
Autor: Brian Ward

Tłumaczenie: Wojciech Moch

ISBN: 83-7361-753-1

Tytuł oryginału: [How Linux Works](#)

Format: B5, stron: 392

Jeśli chcesz poznać Linuksa „od środka” – sięgnij po tę książkę

Książka „Jak działa Linux” zawiera wszystkie informacje dotyczące wnętrza systemu Linux oraz zasad korzystania z niego. Przedstawia zarówno zagadnienia podstawowe – przebieg procesu uruchamiania systemu i mechanizmy obsługi sieci, jak i tematy zaawansowane, związane z administracją systemem, jego współpracą z urządzeniami zewnętrznymi oraz programowaniem.

- Podstawy korzystania z Linuksa – polecenia, struktura plików i katalogów oraz dyski logiczne
- Przebieg procesu uruchamiania Linuksa
- Konfigurowanie i uruchamianie sieci i usług sieciowych
- Pisanie własnych programów w języku powłoki oraz w C++
- Kompilowanie programów
- Konserwacja jądra systemu
- Obsługa urządzeń peryferyjnych
- Tworzenie kopii bezpieczeństwa

Spis treści

Przedmowa	11
Rozdział 1. Podstawy	13
1.1. Słowo o /bin/sh	14
1.2. Korzystanie z powłoki	14
1.3. Polecenia podstawowe	16
1.3.1. ls	16
1.3.2. cp	16
1.3.3. mv	16
1.3.4. touch	17
1.3.5. rm	17
1.3.6. echo	17
1.4. Polecenia działające na katalogach	17
1.4.1. cd	18
1.4.2. mkdir	18
1.4.3. rmdir	18
1.4.4. Nazwy wieloznaczne	18
1.5. Polecenia pośredniczące	19
1.5.1. grep	19
1.5.2. more i less	20
1.5.3. pwd	21
1.5.4. diff	21
1.5.5. file	21
1.5.6. find	21
1.5.7. head i tail	22
1.5.8. sort	22
1.6. Zmianianie hasła i powłoki	22
1.6.1. chsh	22
1.7. Pliki z kropką	22
1.8. Zmienne środowiskowe i powłoki	23
1.9. Ścieżka poleceń	24
1.10. Znaki specjalne	24
1.11. Edycja wiersza poleceń	25
1.12. Edytory tekstu	26
1.13. Uzyskiwanie pomocy	27

1.14.	Wejście i wyjście powłoki	28
1.14.1.	Standardowy strumień błędów	29
1.14.2.	Przekierowywanie standardowego wejścia	30
1.15.	Prawidłowe odczytywanie komunikatów o błędach	30
1.15.1.	Typowe błędy	31
1.16.	Procesy	32
1.16.1.	Przerywanie działania procesów	33
1.16.2.	Kontrola zadań	34
1.16.3.	Procesy działające w tle	34
1.17.	Tryby plików i uprawnienia	35
1.17.1.	Modyfikowanie uprawnień	36
1.17.2.	Dowiązania symboliczne	38
1.18.	Archiwizowanie i kompresowanie plików	39
1.18.1.	Archiwa skompresowane (.tar.gz)	41
1.18.2.	Inne narzędzia kompresujące	42
Rozdział 2. Urządzenia, dyski, systemy plików i jądro systemu		43
2.1.	Hierarchia katalogów	43
2.1.1.	Najważniejsze katalogi	44
2.1.2.	Pozostałe katalogi główne	45
2.1.3.	Katalog /usr	45
2.2.	Jądro systemu	46
2.3.	Urządzenia	47
2.3.1.	Polecenie dd i urządzenia	48
2.3.2.	Podsumowanie nazewnictwa urządzeń	49
2.3.3.	Tworzenie plików urządzeń	52
2.3.4.	Partycjonowanie urządzeń dyskowych	53
2.4.	Systemy plików	56
2.4.1.	Typy systemów plików	56
2.4.2.	Tworzenie systemu plików	57
2.4.3.	Montowanie systemu plików	57
2.4.4.	Buforowanie systemów plików	59
2.4.5.	Opcje montowania systemów plików	59
2.4.6.	Tabela systemów plików /etc/fstab	61
2.4.7.	Pojemność systemu plików	63
2.4.8.	Sprawdzanie i naprawianie systemów plików	64
2.4.9.	Systemy plików o specjalnym znaczeniu	67
2.5.	Przestrzeń wymiany i pamięć wirtualna	67
2.5.1.	Wykorzystywanie partycji jako przestrzeni wymiany	68
2.5.2.	Wykorzystywanie pliku jako przestrzeni wymiany	68
2.5.3.	Jak wielkiej przestrzeni wymiany potrzebuje?	69
Rozdział 3. Jak uruchamia się Linux?		71
3.1.	Program init	72
3.1.1.	Poziomy uruchomienia (runlevels)	72
3.1.2.	Jak uruchamiane są procesy na różnych poziomach uruchomienia?	74
3.1.3.	Dodawanie i usuwanie usług	75
3.1.4.	Kontrolowanie programu init	76
3.1.5.	Wyłączanie systemu	77
3.2.	Programy rozruchowe	78
3.2.1.	LILO	79
3.2.2.	GRUB	79
3.2.3.	Inne programy rozruchowe	81
3.2.4.	Tryb pojedynczego użytkownika i uruchomienie awaryjne	81
3.3.	Konsole wirtualne	82

Rozdział 4. Kluczowe pliki systemowe, serwery i narzędzia	83
4.1. Dzienniki systemowe	84
4.2. Pierwsze spojrzenie na katalog /etc.....	85
4.3. Pliki zarządzania użytkownikami.....	86
4.3.1. Manipulowanie użytkownikami i hasłami.....	88
4.3.2. Praca z grupami.....	88
4.4. Programy getty i login.....	89
4.5. Ustawianie czasu.....	90
4.5.1. Strefy czasowe.....	91
4.5.2. Czas sieciowy.....	91
4.6. Planowanie powtarzalnych zadań w programie cron	92
4.6.1. Instalowanie plików crontab.....	93
4.6.2. Systemowe pliki crontab	93
4.7. Planowanie jednorazowych zadań w programie at.....	94
4.8. Śledzenie procesów.....	94
4.8.1. Wyszukiwanie otwartych plików programem lsof	95
4.8.2. Śledzenie działania programu poleceniami strace i ltrace	97
4.9. Nadawanie procesom priorytetów.....	99
4.10. Monitorowanie wydajności systemu	100
4.11. Uruchamianie poleceń przez superużytkownika	102
4.11.1. Rzeczywisty UID i efektywny UID.....	104
Rozdział 5. Konfigurowanie sieci.....	105
5.1. Warstwy sieciowe	105
5.2. Warstwa internetowa.....	106
5.2.1. Więcej o podsieciach.....	107
5.3. Proste narzędzia protokołu ICMP	108
5.4. Konfigurowanie interfejsów i warstwy komputer-sieć.....	109
5.5. Konfigurowanie bramy domyślnej.....	111
5.6. Rozwiązywanie nazw komputerów.....	112
5.7. Korzystanie z klientów DHCP	114
5.8. Połączenia PPP	115
5.8.1. Testowanie portu szeregowego i modemu.....	116
5.8.2. Uruchamianie demona pppd z plikami opcji	117
5.8.3. Skrypty chat	119
5.8.4. Protokoły PAP i CHAP	120
5.8.5. Pliki opcji	121
5.8.6. Uprawnienia katalogu PPP.....	123
5.9. Połączenia szerokopasmowe.....	123
5.9.1. Routery	124
5.9.2. PPP over Ethernet (PPPoE).....	125
5.10. Sieci Ethernet.....	126
5.10.1. Ethernet i protokół IP	127
5.10.2. Sieci prywatne.....	128
5.11. Konfigurowanie tras.....	129
5.12. Warstwa transportowa — TCP, UDP i usługi.....	131
5.13. Zapory sieciowe	132
5.13.1. Strategie tworzenia zapór sieciowych	135
5.13.2. Opcje programu iptables	136
5.14. Translacja adresów sieciowych (maskarada IP).....	137
5.15. Ethernet bezprzewodowy	139
5.15.1. Wykład o bezpieczeństwie sieci bezprzewodowych	142

Rozdział 6. Usługi sieciowe	143
6.1. Podstawy usług	143
6.2. Serwery autonomiczne	144
6.3. Demon inetd.....	145
6.3.1. Wrapper TCP: tcpd, /etc/hosts.allow, /etc/hosts.deny	146
6.3.2. xinetd.....	147
6.4. SSH.....	148
6.4.1. Instalowanie biblioteki OpenSSH	148
6.4.2. Serwer SSHD	149
6.4.3. Klient SSH	150
6.5. Narzędzia diagnostyczne.....	152
6.5.1. Isof.....	152
6.5.2. tcpdump.....	153
6.5.3. Netcat.....	155
6.6. Zdalne wywoływanie procedur (RPC).....	156
6.7. Zabezpieczenie sieci	156
6.7.1. Bezpieczeństwo dystrybucji Linuksa	158
6.7.2. Typowe słabości.....	158
6.7.3. Skanowanie portów	159
6.7.4. Źródła danych o zabezpieczeniach	160
Rozdział 7. Wprowadzenie do skryptów powłoki	161
7.1. Podstawy skryptów powłoki	161
7.1.1. Ograniczenia skryptów powłoki.....	162
7.2. Cudzysłowy.....	162
7.3. Zmienne specjalne.....	163
7.3.1. Zmienne \$1, \$2.....	163
7.3.2. Zmienna \$#.....	164
7.3.3. Zmienna \$@.....	164
7.3.4. Zmienna \$0.....	165
7.3.5. Zmienna \$\$.....	165
7.3.6. Zmienna \$?.....	165
7.4. Kody wyjścia	165
7.5. Wyrażenia warunkowe.....	166
7.5.1. Konstrukcje logiczne && i 	168
7.5.2. Sprawdzanie warunków.....	169
7.5.3. Porównywanie ciągów znaków instrukcją case.....	171
7.6. Pętle	172
7.7. Podmiana poleceń	173
7.8. Zarządzanie plikami tymczasowymi	174
7.9. Dokumenty miejscowe.....	175
7.10. Ważne narzędzia skryptów powłoki.....	176
7.10.1. Polecenie basename.....	176
7.10.2. Polecenie awk.....	177
7.10.3. Polecenie sed	177
7.10.4. Polecenie xargs.....	178
7.10.5. Polecenie expr	179
7.10.6. Polecenie exec.....	179
7.11. Podpowłoki	179
7.12. Włączanie do skryptów innych plików	180
7.13. Pobieranie danych od użytkowników.....	180
7.14. Za dużo?.....	180

Rozdział 8. Narzędzia programistyczne	183
8.1. Kompilator języka C	183
8.1.1. Wiele plików źródłowych	184
8.1.2. Pliki i katalogi nagłówkowe	185
8.1.3. Konsolidacja z bibliotekami	187
8.1.4. Biblioteki współdzielone	188
8.1.5. Make	191
8.2. Debugery	197
8.3. Lex i Yacc	198
8.4. Języki skryptowe	198
8.4.1. Perl	200
8.4.2. Python	200
8.4.3. Pozostałe języki skryptowe	201
8.5. Java	201
8.6. Kod assemblerowy i zasada działania kompilatorów	202
Rozdział 9. Kompilowanie programów z kodu źródłowego	205
9.1. Rozpakowywanie pakietów źródłowych	206
9.1.1. Od czego zacząć?	206
9.2. GNU Autoconf	207
9.2.1. Opcje skryptu configure	208
9.2.2. Zmienne środowiskowe	209
9.2.3. Cele tworzone przez system Autoconf	210
9.2.4. Pliki dziennika systemu Autoconf	211
9.3. Inne systemy	211
9.3.1. Ręcznie konfigurowane pliki Makefile	212
9.3.2. Imake	212
9.3.3. pkg-config	214
9.4. Praktyki instalacyjne	215
9.4.1. Gdzie instalować?	216
9.5. Stosowanie poprawek	219
9.6. Rozwiązywanie problemów z kompilowaniem i instalowaniem	220
9.6.1. Częste błędy	221
Rozdział 10. Konserwacja jądra systemu	223
10.1. Czy muszę kompilować jądro własnego systemu?	224
10.2. Czego potrzeba do kompilacji jądra systemu?	224
10.3. Pobieranie kodu źródłowego	225
10.3.1. Rozpakowywanie archiwum z kodem źródłowym	225
10.3.2. Przegląd kodu źródłowego jądra	226
10.3.3. Jądra w różnych dystrybucjach	226
10.4. Konfigurowanie i kompilowanie jądra	227
10.4.1. Opcje konfiguracyjne	229
10.4.2. Kompilowanie jądra i modułów	237
10.4.3. Instalowanie modułów	239
10.4.4. Parametry jądra	239
10.5. Instalowanie jądra za pomocą programu rozruchowego	240
10.5.1. Który program rozruchowy wybrać?	241
10.5.2. GRUB	241
10.5.3. LILO	243
10.5.4. Początkowe RAM-dyski	245
10.6. Testowanie jądra	246
10.7. Dyskietki startowe	246
10.8. Praca z ładowalnymi modułami jądra	247
10.8.1. Program ładujący moduły jądra	248
10.8.2. Konfiguracja programu modprobe	248

Rozdział 11. Konfigurowanie i manipulowanie urządzeniami peryferyjnymi.....	251
11.1. Napędy dyskietek.....	251
11.1.1. Obrazy dyskietek.....	252
11.1.2. Formatowanie dyskietek na niskim poziomie.....	252
11.2. Nagrywarki płyt CD.....	253
11.2.1. Sprawdzanie sprzętu.....	253
11.2.2. Tworzenie obrazu systemu plików i zapisywanie go na płycie CD.....	254
11.3. Wprowadzenie do USB.....	255
11.3.1. System plików i narzędzia urządzeń USB.....	256
11.3.2. Urządzenia wejściowe USB.....	256
11.3.3. Aparaty cyfrowe, zewnętrzne nośniki pamięci Flash i dyski zewnętrzne.....	257
11.4. Dyski IEEE 1394/FireWire.....	258
11.5. Obsługa włączania w czasie pracy (hotplug).....	259
11.6. Karty PC (PCMCIA).....	259
11.6.1. Gdy włożymy kartę do czytnika.....	261
11.6.2. Program cardctl.....	263
11.7. Obsługa innych urządzeń.....	264
Rozdział 12. Drukowanie	267
12.1. PostScript.....	268
12.2. Serwery wydruku.....	268
12.3. Filtry wydruku.....	269
12.4. Klienci drukowania.....	269
12.4.1. Drukowanie w sieci.....	270
12.5. CUPS.....	271
12.5.1. Konfigurowanie demona cupsd.....	272
12.5.2. Zabezpieczenia systemu CUPS.....	272
12.5.3. Uruchamianie systemu CUPS.....	274
12.5.4. Dodawanie i edytowanie drukarek.....	274
12.5.5. Urządzenia drukarek (specyfikacje backendów).....	276
12.5.6. Pliki PPD.....	278
12.5.7. Określanie filtra.....	279
12.5.8. Filtr Foomatic (drukarki nieobsługujące PostScriptu).....	282
12.5.9. Przegląd poleceń administracyjnych.....	283
12.5.10. Kontrola dostępu do serwera.....	284
12.5.11. Automatyczne wykrywanie.....	285
12.5.12. Współpraca z serwerem zgodnym z LPD.....	286
12.5.13. Usuwanie problemów.....	286
12.6. Ghostscript.....	289
12.6.1. Opcje wiersza poleceń.....	290
12.6.2. Więcej operacji w programie Ghostscript.....	291
12.6.3. Serwer drukarek HP InkJet.....	292
12.7. Inne opisy systemów drukowania.....	292
Rozdział 13. Kopie bezpieczeństwa	293
13.1. Co powinno znaleźć się w archiwum?.....	293
13.2. Sprzęt.....	294
13.3. Archiwa pełne i przyrostowe.....	294
13.4. Stosowanie programu tar.....	295
13.4.1. Tworzenie archiwów.....	295
13.4.2. Przyrostowe archiwa tworzone programem tar.....	296
13.4.3. Rozpakowywanie archiwów.....	297
13.5. Zapisywanie archiwów na nietradycyjne nośniki.....	298
13.5.1. Zapisywanie archiwów na dyski twarde.....	298

13.6. Napędy taśmowe	299
13.6.1. Praca z napędami taśmowymi	300
13.6.2. Tworzenie archiwów na taśmie	301
13.6.3. Odczytywanie archiwów z taśmy	302
13.6.4. Rozpakowywanie archiwów	303
13.6.5. Przewijanie taśmy w przód i w tył	303
13.6.6. Polecenia i status programu mt	304
13.6.7. Bezpośredni dostęp do plików	305
13.7. Inne programy do archiwizacji	306
13.7.1. Programy dump i restore	306
13.7.2. Program cpio	308
13.7.3. System Amanda	310
13.8. Inne źródła informacji	310
Rozdział 14. Współdzielenie plików za pomocą pakietu Samba	313
14.1. Konfigurowanie serwera	314
14.1.1. Kontrola dostępu do serwera	314
14.1.2. Hasła	315
14.2. Uruchamianie serwera	316
14.3. Diagnostyka i pliki dziennika	317
14.4. Współdzielenie plików	317
14.4.1. Katalogi domowe	318
14.5. Współdzielenie drukarek	318
14.5.1. Współdzielenie pojedynczej drukarki	319
14.6. Korzystanie z klientów Samby	319
14.6.1. Dostęp do plików	320
14.6.2. Drukowanie przez udział systemu Windows	321
Rozdział 15. Przesyłanie plików w sieci	323
15.1. Podstawy polecenia rsync	324
15.1.1. Tworzenie dokładnych kopii struktury katalogów	325
15.1.2. Jak używać końcowego ukośnika?	326
15.1.3. Pomijanie plików i katalogów	327
15.2. Sumy kontrolne i tryb informacyjny	327
15.3. Kompresja	328
15.4. Ograniczanie przepustowości	329
15.5. Przesyłanie plików do naszego komputera	329
15.6. Więcej informacji o programie rsync	329
Rozdział 16. Środowiska użytkowników	331
16.1. Odpowiednie pliki uruchomieniowe	331
16.2. Elementy plików uruchamiających powłokę	332
16.2.1. Ścieżka wyszukiwania poleceń	332
16.2.2. Ścieżka stron podręcznika man	333
16.2.3. Symbol zachęty	334
16.2.4. Aliasy	335
16.2.5. Maska uprawnień	335
16.3. Kolejność plików uruchomieniowych i przykłady	336
16.3.1. Powłoka bash	336
16.3.2. Powłoka tesh	338
16.4. Domyślne ustawienia użytkownika	339
16.4.1. Powłoka	340
16.4.2. Edytor	341
16.4.3. Program stronicujący	341
16.5. Pułapki w plikach uruchomieniowych	341
16.6. Dalsze informacje	341

Rozdział 17. Sprzęt dla Linuksa	343
17.1. Składniki podstawowe	344
17.1.1. Płyta główna i procesor	344
17.1.2. Pamięć	345
17.1.3. Dysk twardy	346
17.1.4. Karty sieciowe i infrastruktura sieciowa	347
17.1.5. Sprzęt graficzny	348
17.2. Inne elementy sprzętowe	349
17.2.1. Monitory	349
17.2.2. Klawiatury	350
17.2.3. Myszki	350
17.2.4. Modemy	351
17.2.5. Drukarki	351
17.3. Słowo o unowocześnianiu sprzętu	352
17.4. Oszczędzanie pieniędzy	353
17.4.1. Procesory	353
17.4.2. Dyski twarde	355
17.4.3. Obudowy komputera	355
17.4.4. Karty wideo	355
17.5. Komputery typu notebook	355
17.6. Mniejsze projekty	356
Rozdział 18. Pozostałe wskazówki	357
18.1. Kolejne tematy	357
18.2. Przemyslenia końcowe	359
Dodatek A Klasyfikacja poleceń	361
Bibliografia	367
Skorowidz	371

Rozdział 3.

Jak uruchamia się Linux?

Znamy już fizyczną strukturę systemu Linux, wiemy, czym jest jądro, znamy też zasady pracy z procesami. W niniejszym rozdziale zajmiemy się uruchamianiem systemu, czyli mechanizmami ładującymi jądro do pamięci i uruchamiającymi podstawowe procesy systemowe.

Jak się okazuje, sam proces uruchamiania systemu jest bardzo prosty:

1. Program rozruchowy znajduje na dysku obraz jądra, ładuje go do pamięci i uruchamia.
2. Jądro inicjalizuje urządzenia i ich sterowniki.
3. Jądro montuje system plików partycji podstawowej.
4. Jądro uruchamia program o nazwie *init*.
5. Program *init* uruchamia pozostałe procesy.
6. Ostatnie procesy uruchamiane przez program *init* w ramach rozruchu systemu pozwalają na zalogowanie użytkowników.

Rozpoznawanie każdego z etapów procesu rozruchu systemu jest niezwykle istotne przy rozwiązywaniu problemów występujących w czasie rozruchu, jak również pozwala na dokładne poznanie całości systemu. Na początek zajmiemy się programem rozruchowym (*boot loader*), który po włączeniu komputera i zakończeniu wszystkich procedur samosprawdzania sprzętu wyświetla pierwsze komunikaty albo zadaje pytanie o to, który system operacyjny chcemy uruchomić. Gdy dokonamy już wyboru, program rozruchowy ładuje do pamięci jądro systemu Linux i przekazuje do niego sterowanie.

Samo jądro zostało szczegółowo opisywane w innej części książki (podrozdział 2.2 objaśnia rolę jądra w systemie, a w rozdziale 10. dowiemy się, jak można zbudować swoje własne jądro). W niniejszym rozdziale opisany zostanie jedynie etap inicjalizacji jądra, czyli etap, w którym jądro wypisuje mnóstwo komunikatów opisujących sprzęt znajdujący w naszym komputerze. Po wyświetleniu komunikatu mówiącego o tym, że jądro zamontowało system plików partycji podstawowej (*/*), uruchamiany jest program *init*:

VFS: Mounted root (ext2 filesystem) readonly.

Chwilę później pojawi się komunikat o uruchamianiu programu *init*, a później komunikaty o uruchamianiu usług systemowych, a na końcu wyświetlony zostanie symbol zachęty logowania.

W systemach Red Hat Linux pierwszy komunikat programu *init* jest trudny do przeoczenia, ponieważ „wita” on nas w systemie „Red Hat Linux”. Wszystkie późniejsze komunikaty uzupełniane są informacją o sukcesie lub porażce poszczególnych operacji podawaną w nawiasach kwadratowych po prawej stronie ekranu.

Większa część tego rozdziału poświęcona jest programowi *init*, ponieważ jest on częścią procesu rozruchu systemu, nad którą mamy największą kontrolę. Dopiero w podrozdziale 3.2 zajmiemy się programami rozruchowymi.

3.1. Program *init*

W programie *init* nie ma nic wyjątkowego. Przechowywany jest w katalogu */sbin* razem z innymi programami systemu Linux, od których praktycznie niczym się nie różni. Głównym zadaniem tego programu jest uruchamianie i zatrzymywanie innych programów w zadanej kolejności.

Istnieje kilka różnych wersji programu *init*, a większość systemów linuksowych korzysta z (opisywanego w tej książce) programu stworzonego w stylu systemu System V. Niektóre dystrybucje używają prostszych wersji programu *init* przypominających te stosowane w systemach BSD, ale są one rzadko spotykane.

3.1.1. Poziomy uruchomienia (runlevels)

W każdym momencie działania systemu Linux uruchomiony jest pewien podstawowy zbiór procesów. Taki stan maszyny nazywany jest *poziomem uruchomienia (runlevel)* i oznaczany numerem od 0 do 6. Sam system większość czasu spędza na tylko jednym spośród poziomów uruchomienia, jednak w czasie zamykania systemu program *init* przełącza się na inny poziom uruchomienia w celu prawidłowego zakończenia działania usług systemowych i zatrzymania samego jądra systemu. Jeszcze inny poziom uruchomienia przeznaczony jest dla *trybu pojedynczego użytkownika (ang. single user)* opisywanego w punkcie 3.2.4.

Najprostszą metodą poznania poszczególnych poziomów uruchomienia jest przeglądanie pliku konfiguracyjnego */etc/inittab*. Spróbujmy wyszukać w nim następujący wiersz:

```
id:5:initdefault:
```

Zapis w tym wierszu oznacza, że domyślnym poziomem uruchomienia będzie poziom 5. Wszystkie wiersze w pliku *inittab* mają tę samą postać. Składają się one z czterech pól oddzielanych dwukropkami ułożonych w następującej kolejności:

- ♦ Niepowtarzalny identyfikator (krótki ciąg znaków, taki jak ciąg `id` z powyższego przykładu).
- ♦ Stosowane poziomy uruchomienia.
- ♦ Akcja podejmowana przez program *init* (w powyższym przykładzie akcją tą było ustalenie numeru domyślnego poziomu uruchomienia na 5).
- ♦ Polecenie do uruchomienia (opcjonalne).

W powyższym przykładzie nie jest podane żadne polecenie do wykonania, ponieważ akcja `initdefault`, czyli ustalenie domyślnego poziomu uruchomienia, nie wiąże się z wywołaniem żadnego konkretnego polecenia. Nieco dalej w pliku *initab* z pewnością znajdziemy linię podobną do poniższej:

```
15:5:wait:/etc/rc.d/rc 5
```

Jest to bardzo ważny wiersz, ponieważ wywołuje on większość konfiguracji i usług systemowych zapisanych w katalogach *rc*.d* i *init.d* (więcej na ten temat w punkcie 3.1.2). Z tego wiersza wynika, że na piątym poziomie uruchomienia wykonywane jest polecenie o nazwie `/etc/rc.d/rc 5`. Na podstawie akcji `wait` możemy określić, kiedy i jak program *init* uruchomi to polecenie: po przejściu na piąty poziom uruchomienia polecenie `rc 5` ma być uruchomione jednokrotnie, a następnie program *init* ma czekać przed podjęciem kolejnych działań.

Poza akcjami `initdefault` i `wait` dostępnych jest jeszcze kilka innych. Wiele z nich dotyczy zarządzania zasilaniem, a wszystkie opisane zostały na stronie podręcznika *initab(5)*. W kolejnych podpunktach zajmiemy się tymi akcjami, które są wykorzystywane najczęściej.

respawn

Akcja `respawn` powoduje, że program *init* uruchomi podane polecenie, a po jego zakończeniu uruchomi je ponownie. W pliku *initab* najprawdopodobniej znajdziemy zapis podobny do poniższego:

```
1:2345:respawn:/sbin/mingetty tty1
```

Program *getty* zajmuje się udostępnianiem znaków zachęty logowania. Powyższy wiersz dotyczy pierwszej konsoli wirtualnej (*/dev/tty1*), którą możemy wywołać, naciskając klawisze `Alt+F1` lub `Ctrl+Alt+F1` (więcej na ten temat w podrozdziale 3.3). Akcja `respawn` powoduje, że po wylogowaniu się z systemu symbol zachęty logowania ponownie pojawia się na ekranie.

ctrlaltdel

Akcja `crt1altdel` definiuje zachowanie systemu po naciśnięciu w konsoli wirtualnej klawiszy `Ctrl+Alt+Del`. W większości systemów wywoływane jest wtedy polecenie powodujące ponowne uruchomienie systemu wykorzystujące polecenie `shutdown`, opisane w punkcie 3.1.5.

sysinit

Akcja `sysinit` określa pierwsze polecenie uruchamiane przez program `init` w czasie uruchamiania systemu jeszcze przed wejściem na jakikolwiek poziom uruchomienia.

3.1.2. Jak uruchamiane są procesy na różnych poziomach uruchomienia?

Teraz możemy zacząć mówić o tym, jak program `init` uruchamia usługi systemowe, jeszcze zanim pozwoli się nam zalogować do systemu. Proszę sobie przypomnieć przedstawiany wcześniej wiersz z pliku `inittab`:

```
15:5:wait:/etc/rc.d/rc 5
```

Ten niewielki kawałek tekstu powoduje uruchomienie bardzo wielu programów. Nazwa `rc` jest skrótem od *run commands*, czyli *uruchom polecenia*, ale wiele osób mówi o tych poleceniach jak o skryptach, programach albo usługach. Gdzie w takim razie są te polecenia?

W naszym przykładzie, dla piątego poziomu uruchomienia, wszystkie polecenia najprawdopodobniej znajdują się w katalogu `/etc/rc.d/rc5.d` lub `/etc/rc5.d`. Poziom uruchomienia 1 korzysta z katalogu `rc1.d`, poziom uruchomienia 2 — z katalogu `rc2.d` i tak dalej. W katalogu `rc5.d` najprawdopodobniej znajdziemy następujące pliki:

```
S10syslogd      S20ppp          S99gpm
S12kerneld     S25netstd_nfs  S99httpd
S15netstd_init S30netstd_misc S99rnmnologin
S18netbase     S45pcmcia      S99sshd
S20acct        S89atd
S20logoutd     S89cron
```

Polecenie `rc 5` uruchamia programy znajdujące się w katalogu podanego poziomu uruchomienia, wywołując następujące polecenia:

```
S10syslogd start
S12kerneld start
S15netstd_init start
S18netbase start
...
...
S99sshd start
```

Proszę zwrócić uwagę na parametr `start` podawany do każdego z tych poleceń. Litera `S` znajdująca się na początku nazwy każdego z tych poleceń oznacza, że polecenie powinno być uruchamiane w trybie startu, natomiast liczba (od 00 do 99) oznacza kolejność uruchamiania polecenia przez program `rc`.

Polecenia `rc*.d` są najczęściej skryptami powłoki uruchamiającymi programy zapisane w katalogach `/sbin` lub `/usr/sbin`. Najczęściej możliwe jest sprawdzenie operacji wykonywanych przez te polecenia, przeglądając ich treść w programie `less` lub innym.

Możliwe jest też ręczne uruchamianie tych usług. Na przykład, jeżeli chcielibyśmy ręcznie uruchomić serwer WWW *httpd*, to wystarczyłoby wywołać polecenie `S99httpd start`. Podobnie, jeżeli kiedykolwiek zajdzie potrzeba zakończenia pracy jednej z tych usług w czasie normalnej pracy komputera, możliwe jest uruchomienie odpowiedniego polecenia z katalogu *rc*.d* z parametrem `stop` (na przykład `S99httpd stop`).

Niektóre z katalogów *rc*.d* zawierają polecenia, których nazwy zaczynają się od litery K (od słowa *kill*, czyli „zabij”). W takim przypadku skrypt *rc* uruchamia te polecenia z parametrem `stop`, a nie `start`. Najbardziej prawdopodobne jest znalezienie takich poleceń w katalogach poziomów uruchomienia związanych z zamykaniem systemu.

3.1.3. Dodawanie i usuwanie usług

Jeżeli chcielibyśmy dodać, usunąć lub zmodyfikować zestaw usług zapisanych w katalogach *rc*.d*, to musimy najpierw dokładnie przyjrzeć się tym katalogom. Wywołanie pełnych danych katalogu powinno wyświetlić mniej więcej takie dane:

```
lrwxrwxrwx . . . S10syslogd -> ../init.d/syslogd
lrwxrwxrwx . . . S12kerneld -> ../init.d/kerneld
lrwxrwxrwx . . . S15netstd_init -> ../init.d/netstd_init
lrwxrwxrwx . . . S18netbase -> ../init.d/netbase
...
```

Polecenia znajdujące się w katalogu *rc*.d* są tak naprawdę dowiązaniem symbolicznym do plików znajdujących się w katalogu *init.d*, który najczęściej znajduje się w katalogu */etc* lub */etc/rc.d*. Dystrybucje Linuksa korzystają z tych dowiązań, dzięki którym możliwe jest korzystanie z tych samych skryptów niezależnie od poziomu uruchomienia. Ta konwencja nie jest żadnym wymogiem, ale bardzo ułatwia organizację pracy.

Pierwszym pomysłem na zablokowanie uruchamiania jednego z poleceń z katalogu *init.d* na danym poziomie uruchomienia może być usunięcie odpowiadającego mu dowiązania symbolicznego z jednego z katalogów *rc*.d*. To z całą pewnością zadziała, ale jeżeli kiedykolwiek zostaniemy zmuszeni ponownie włączyć to polecenie do sekwencji automatycznego uruchamiania, to będziemy mieć kłopoty z przypomnieniem sobie pełnej nazwy dowiązania. Z tego powodu nie należy usuwać dowiązań symbolicznych z katalogów *rc*.d*, ale raczej dodawać znak podkreślenia () na początku ich nazw:

```
mv S99httpd S99httpd
```

W czasie uruchamiania systemu program *rc* zignoruje nazwy w rodzaju *S99httpd*, ponieważ nie zaczynają się one od litery S lub K. Co więcej, nadal mamy dostęp do pełnej nazwy skrótu, a także do polecenia przez niego wskazywanego, dzięki czemu możemy je szybko uruchomić ręcznie, jeżeli zajdzie taka potrzeba.

Dodając usługę do sekwencji automatycznego uruchamiania, musimy przygotować nowy skrypt w katalogu *init.d*, a następnie przygotować dowiązanie symboliczne w odpowiednim katalogu *rc*.d*. Osoby nieznające języka skryptów powinny najpierw przeczytać rozdział 7. Najprostszą metodą na napisanie takiego skryptu jest przejrzenie skryptów znajdujących się w katalogu *init.d*, skopiowanie jednego z nich (najlepiej pasującego do naszych wymagań) i zmodyfikowanie takiej kopii.

Należy się też upewnić, że nową usługę umieściliśmy w odpowiednim miejscu w sekwencji uruchamianych usług. Jeżeli zostanie ona uruchomiona zbyt wcześnie, może nie działać właściwie ze względu na zależności wiążące ją z innymi usługami. Mało ważne usługi najczęściej otrzymują od administratorów numery powyżej 90 i są uruchamiane po wszystkich usługach dostarczonych razem z systemem.

Dystrybucje Linuksa wyposażone są najczęściej w specjalne polecenie włączające i wyłączające usługi zapisane w katalogach *rc*.d*. Na przykład w dystrybucji Debian jest to polecenie `update-rc.d`, a w dystrybucji Red Hat — `chkconfig`. Dostępne są również odpowiednie programy z interfejsem graficznym. Korzystanie z tych programów ułatwia zachowanie spójności katalogów startowych, a także pozwala na łatwe dokonywanie uaktualnień systemu.

Jednym z najczęstszych problemów z instalowaniem Linuksa jest nieprawidłowa konfiguracja serwera XFree86 powodująca migotanie obrazu, w wyniku czego systemu nie da się używać. Poprawienie tego zachowania wymaga uruchomienia systemu w trybie pojedynczego użytkownika i zmodyfikowanie naszego poziomu uruchomienia i związanych z nim usług. W katalogach *rc*.d* lub pliku */etc/inittab* należy szukać zapisów zawierających ciągi znaków `xdm`, `gdm` lub `kdm`.

3.1.4. Kontrolowanie programu `init`

Czasami konieczne jest nakazanie programowi *init* wykonania zmiany poziomu uruchomienia, ponowne odczytanie pliku *inittab* albo zamknięcie systemu. Identyfikator procesu *init* ma zawsze wartość jeden, ponieważ jest to pierwszy program uruchamiany w systemie.

Do kontrolowania działania programu *init* służy polecenie `telinit`. Na przykład przełączenie na trzeci poziom uruchamiania wykonywane jest poniższym poleceniem:

```
telinit 3
```

W czasie przełączania poziomów uruchomienia program *init* próbuje zakończyć wszystkie procesy, które nie występują w pliku *inittab* w opisie nowego poziomu. Należy więc być bardzo ostrożnym przy wykonywaniu tej operacji.

Po wprowadzeniu jakiegokolwiek zmiany do pliku *inittab* musimy poinformować program *init* o wprowadzonych zmianach i zmusić go do ponownego odczytania tego pliku. Niektórzy wywołują w tym celu polecenie `kill -HUP 1`. Jest to tradycyjna metoda, która funkcjonuje w większości wersji Uniksa, o ile polecenie zostanie wpisane prawidłowo. To samo działanie ma też znacznie prostsze polecenie:

```
telinit q
```

Poza tym polecenie `telinit s` umożliwia przejście do trybu pojedynczego użytkownika (więcej na ten temat zawarto w punkcie 3.2.4).

3.1.5. Wyłączanie systemu

Program *init* kontroluje też proces zamykania i ponownego uruchamiania systemu. W Linuksie prawidłową metodą zamknięcia systemu jest wywołanie polecenia `shutdown`.

Możliwe są dwa podstawowe sposoby wykorzystania polecenia `shutdown`. Po pierwsze, jeżeli chcemy zatrzymać system, pozwala ono na zatrzymanie maszyny i wyłączenie komputera. Aby wykonać natychmiastowe zatrzymanie, należy wpisać poniższe polecenie:

```
shutdown -h now
```

W większości nowych komputerów, na których zainstalowane są w miarę nowe wersje Linuksa, takie zatrzymanie systemu powoduje też automatyczne wyłączenie zasilania komputera. Dostępna jest też operacja ponownego uruchomienia systemu. W tym celu zamiast opcji `-h` należy podać opcję `-r`.

Proces wyłączania systemu trwa kilka sekund. W czasie jego trwania nie wolno wyłączać ani ponownie uruchamiać komputera. W poprzednim przykładzie wartość `now` („teraz”) oznacza moment, w którym ma nastąpić wyłączenie. Ten parametr musi być podawany zawsze, choć istnieje wiele sposobów określenia czasu wyłączenia. Jeżeli chcemy, żeby komputer wyłączył się dopiero za jakiś czas, to można podać w tym parametrze wartość `+n`, gdzie *n* jest liczbą minut jaką polecenie `shutdown` ma odczekać, zanim zacznie wyłączać system. Pozostałe opcje polecenia opisywane są na stronie podręcznika *shutdown*(8).

Poniższe polecenie powoduje ponowne uruchomienie systemu po dziesięciu minutach od wywołania polecenia:

```
shutdown -r +10
```

W Linuksie polecenie `shutdown` zawiadamia wszystkich zalogowanych użytkowników o planowanym zamykaniu komputera, choć nie robi nic ponad to. Jeżeli podamy czas zamknięcia systemu inny niż `now`, to polecenie `shutdown` utworzy plik `/etc/nologin`. Obecność tego pliku uniemożliwia użytkownikom (z wyjątkiem użytkownika *root*) zalogowanie się do systemu.

Gdy w końcu nadejdzie moment wyłączenia komputera, polecenie `shutdown` nakazuje programowi *init* wykonanie przełączenia na poziom uruchomienia 0 (jeżeli system ma być wyłączony) lub 6 (jeżeli wykonywane będzie ponowne uruchomienie). Po wejściu do poziomu uruchomienia 0 lub 6 wykonywane są podane niżej operacje. Można się o tym przekonać, przeglądając skrypty znajdujące się w katalogach `rc0.d` i `rc6.d`.

1. Program *init* kończy działanie wszystkich dostępnych procesów (podobnie działa przy przełączaniu w dowolny inny poziom uruchomienia).
2. Uruchamiane są początkowe polecenia z katalogu `rc0.d` lub `rc6.d` blokujące pliki systemowe i wykonujące inne przygotowania do wyłączenia.
3. Uruchamiane są kolejne polecenia z katalogu `rc0.d` lub `rc6.d` odmontowujące wszystkie systemy plików za wyjątkiem partycji podstawowej.

4. Następne polecenia z katalogu *rc0.d* lub *rc6.d* ponownie montują partycję podstawową w trybie *tylko do odczytu*.
5. Dalsze polecenia z katalogu *rc0.d* lub *rc6.d* zapisują poleceniem `sync` wszystkie buforowane dane do systemu plików (była o tym mowa w punkcie 2.4.4).
6. Ostatnie polecenia z katalogu *rc0.d* lub *rc6.d*, nakazują jądro zatrzymać się lub ponownie się uruchomić, wywołując odpowiednio polecenie `reboot`, `halt` lub `poweroff`.

Programy `reboot` i `halt` zachowują się inaczej w zależności od poziomu uruchomienia, na którym są one wywoływane, co może powodować pewne nieporozumienia. Domyślnie programy te wywołują polecenie `shutdown` z opcją `-r` lub `-h`. Jeżeli jednak system znajduje się w poziomie uruchomienia 0 lub 6 to oba te polecenia nakazują jądro systemu natychmiastowe zatrzymanie. Jeżeli musimy zamknąć system w pośpiechu (nie zważając na ewentualne uszkodzenia wynikające z nieprawidłowego zamknięcia), to w obu programach można zastosować opcję `-f`.

3.2. Programy rozruchowe

Zanim jądro będzie mogło uruchomić program *init*, samo musi być uruchomione przez program rozruchowy (*boot loader*). Czasami zdarza się, że będziemy musieli nakazać programowi rozruchowemu załadowanie innego jądra lub systemu operacyjnego albo uruchomienie się w innym trybie. Jest to szczególnie ważne wtedy, gdy próbujemy naprawić system, w którym występują problemy uniemożliwiające prawidłowe uruchomienie. Rozwiązane takich problemów może być wykonane w trybie pojedynczego użytkownika albo za pomocą innego jądra systemu.

Program rozruchowy ładuje do pamięci obraz jądra i przekazuje mu kontrolę nad procesorem, być może przekazując przy tym kilka parametrów. Parametry te są zwykłymi ciągami znaków, na przykład `-s` oznacza uruchomienie w trybie pojedynczego użytkownika, a `root=partycja` nakazuje jądro używanie partycji określonej za pomocą parametru *partycja* jako partycji podstawowej. W parametrze jądra można podać też poziom uruchomienia, na którym jądro ma zatrzymać proces uruchamiania systemu.

Najpierw jednak musimy wiedzieć, jak dostać się do wiersza poleceń programu rozruchowego. Niestety, dostępnych jest kilka rodzajów programów rozruchowych, a ponieważ pozwalają one na zmiany swojego zachowania, dystrybucje Linuksa w pełni korzystają z tych możliwości.

W następnych punktach dowiemy się, jak można dostać się do wiersza poleceń programu rozruchowego w celu wprowadzenia nazwy uruchamianego jądra i jego parametrów. Każdy, kto chciałby wiedzieć, jak można zainstalować program rozruchowy albo zmienić jego konfigurację, powinien zajrzeć do podrozdziału 10.5.

3.2.1. LILO

Program rozruchowy LILO wykorzystywany jest niemal od czasu pojawienia się pierwszego jądra Linuksa. Wiersz poleceń LILO najczęściej kończy się słowem `boot:`. Jeżeli nasz system uruchamiany jest przez LILO, to najprawdopodobniej przy starcie zobaczymy na ekranie ładny ekran graficzny, ponieważ taką konfigurację wykorzystują niemal wszystkie dystrybucje, włącznie z dystrybucją Red Hat. Na takim ekranie startowym z pewnością znajduje się tekst *Press Control-X for text mode*. Jeżeli zobaczymy taki komunikat, to naciśnięcie klawiszy `Ctrl+X` spowoduje pojawienie się wiersza poleceń programu rozruchowego.

Jeżeli system uruchamiany jest w trybie tekstowym, to wiersza poleceń należy szukać już w momencie, gdy program rozruchowy zgłosił się po raz pierwszy. Jeżeli na ekranie pojawi się tylko napis LILO, to wiersz poleceń można wywołać, naciskając klawisz `Shift`. Z drugiej strony, jeżeli wiersz poleceń pojawia się natychmiast po uruchomieniu programu rozruchowego, to musimy działać szybko, gdyż sam system uruchomi się automatycznie, jeżeli przez pewien czas nie będziemy nic wpisywać w wierszu poleceń.

Gdy już znajdziemy się w wierszu poleceń LILO, naciśnięcie klawisza `Tab` spowoduje wypisanie listy opcji jądra i systemu operacyjnego. Domyślna nazwa jądra to najczęściej `linux`, dlatego chcąc uruchomić domyślne jądro bez żadnych opcji, wystarczy, że wpisujemy `linux`. Wszystkie opcje, jakie chcemy przekazać uruchamianemu jądro, należy wpisywać za jego nazwą:

```
linux opcja1 opcja2 ...
```

Na przykład poniższe polecenie uruchamia system w trybie pojedynczego użytkownika:

```
linux -s
```

Jeżeli chcielibyśmy uruchomić system w trybie pojedynczego użytkownika i zastąpić domyślną partycję podstawową partycją `/dev/hda3`, należałoby wpisać poniższe polecenie:

```
linux root=/dev/hda3 -s
```

3.2.2. GRUB

Nazwa GRUB jest skrótem od *Grand Unified Bootloader*, czyli *wielki zunifikowany program rozruchowy*. Jest to system rozruchowy powoli wypierający z użycia program rozruchowy LILO. System GRUB może pochwalić się wieloma świetnymi możliwościami, z których najważniejszą jest możliwość przeglądania systemów plików bez konieczności ładowania jądra systemu.

Oczywiście administratorzy systemów Solaris i BSD będą się chwalić, że z takiej możliwości korzystają już od jakiegoś czasu.

GRUB posiada bardzo prosty w obsłudze interfejs menu, jeżeli jednak chcielibyśmy uruchomić system z innym jądrem, zmienić partycję podstawową albo przekazać do jądra dodatkowe opcje, to będziemy musieli skorzystać z minipowłoki. Naciśnięcie w menu klawisza `c` spowoduje pojawienie się wiersza poleceń:

```
grub>
```

Załóżmy, że chcielibyśmy uruchomić system z jądrem znajdującym się w pliku `/boot/vmlinuz`, a jako partycję podstawową wykorzystać partycję `/dev/hda3`. Co więcej, konfiguracja naszego systemu jest całkowicie zniszczona, więc musimy uruchamiać go w trybie pojedynczego użytkownika (czyli skorzystać opcji `-s`). W tym celu musimy w wierszu poleceń GRUB wpisać następujące polecenia:

```
root (hd0,2)
kernel /boot/vmlinuz root=/dev/hda3 -s
boot
```

Pierwsza linia informuje program rozruchowy o umiejscowieniu partycji podstawowej, czyli systemu plików, w którym GRUB będzie szukał jądra systemu. Zapis `hd0,2` oznacza pierwszy dysk twardy, czyli pierwszy dysk jaki znajdzie program GRUB. Na przykład w Linuksie oznaczeniem pierwszego dysku jest zapis `/dev/hda`. Już jednak dwójka po przecinku oznacza **trzecią** partycję na tym dysku (`/dev/hda3`), ponieważ GRUB numeruje partycje od zera.

Słowo `kernel` pozwala określić umiejscowienie jądra systemu i jego parametry. Ścieżka `/boot/vmlinuz` określa umiejscowienie jądra na partycji `(hd0,2)`. Niestety, standardowo GRUB nie przekazuje do jądra informacji z poprzedniego polecenia `root`, dlatego musimy sami wpisać dodatkowy parametr jądra `root=partycja`.

Możliwe jest połączenie wierszy `root` i `kernel`. Musimy tylko wpisać przed nazwą obrazu jądra informacje o partycji, na której się ono znajduje. W ten sposób połączone dwa wiersze z powyższego przykładu można zapisać w postaci pojedynczego wiersza: `kernel (hd0,2)/boot/vmlinuz root=/dev/hda3 -s`.

Ostatni wiersz naszego przykładu nakazuje programowi GRUB załadowanie i uruchomienie jądra systemu.

W niektórych systemach (szczególnie wykorzystujących dyski SCSI i wstępnie skonfigurowane jądra) możliwe jest przygotowanie wstępnego RAM-dysku:

```
initrd /boot/initrd
```

W punkcie 10.5.4 będziemy mówić o tym, do czego wykorzystywane są wstępne RAM-dyski.

Jeżeli chcielibyśmy za pomocą programu GRUB uruchomić system z partycji posiadającej własny program rozruchowy (na przykład partycji z systemem Windows), pomocne okażą się poniższe polecenia, w których `partycja` oznacza partycję dysku zapisywaną w formacie programu GRUB (na przykład `(hd0,1)`):

```
rootnoverify partycja
makeactive
chainloader +1
boot
```

3.2.3. Inne programy rozruchowe

Istnieje wiele innych metod uruchomienia jądra systemu, w tym również z poziomu systemu DOS, za pomocą programów LOADLIN lub SYSLINUX, poprzez sieć, a nawet bezpośrednio z BIOS-u komputera PC (potrzebny jest do tego tak zwany LinuxBIOS). Większość programów rozruchowych działa na podobnej zasadzie co LILO, chociaż część z nich nie obsługuje klawisza *Tab*, wypisującego opcje jądra. W takich przypadkach odpowiednie informacje można uzyskać z komunikatów diagnostycznych rozruchu jądra. Zazwyczaj jednak opcje jądra wprowadzane są w sposób bardzo podobny do stosowanego w programach LILO i GRUB.

3.2.4. Tryb pojedynczego użytkownika i uruchomienie awaryjne

Jeżeli coś złego przydarzy się w systemie, to pierwszą reakcją administratora jest uruchomienie stabilnego stanu systemu nazywanego **trybem pojedynczego użytkownika** (*single user mode*). W tym trybie system szybko uruchamia powłokę użytkownika *root*, ale w ogóle nie zajmuje się uruchamianiem jakichkolwiek usług. W Linuksie tryb pojedynczego użytkownika jest najczęściej równoznaczny z poziomem uruchomienia 1. Wejście do trybu pojedynczego użytkownika zazwyczaj chronione jest hasłem użytkownika konta *root*.

Do typowych operacji wykonywanych w trybie pojedynczego użytkownika można zaliczyć:

- ♦ Sprawdzanie spójności systemów plików po załamaniu systemu.
- ♦ Rozwiązywanie problemów w krytycznych plikach systemowych takich jak */etc/fstab*, */etc/passwd* i */etc/inittab*.
- ♦ Odtwarzanie kopii bezpieczeństwa po załamaniu systemu.

W trybie pojedynczego użytkownika nie działa zbyt wiele mechanizmów ułatwiających pracę. Możemy ustalić typ terminala (wprowadzając zmienną `TERM=linux`), uzyskując w ten sposób dostęp do pełnoekranowych edytorów tekstu. Poza tym najprawdopodobniej nie będzie działała sieć. Niestety, konieczne jest ręczne konfigurowanie sieci i innych systemów, a z całą pewnością nie jest to łatwe.

Po zakończeniu pracy w trybie pojedynczego użytkownika możemy wyjść z powłoki i sprawdzić, czy system uruchamia się już normalnie. Jednak zazwyczaj lepszą metodą jest ponowne uruchomienie systemu, ponieważ przejście z trybu pojedynczego użytkownika do normalnego trybu wielodostępu nie zawsze działa należycie.

Jeżeli system został uszkodzony tak bardzo, że system nie uruchamia się nawet w trybie pojedynczego użytkownika, to możemy spróbować jeszcze użyć parametru jądra `-b` i wywołać w ten sposób awaryjne uruchomienie powłoki. Po takim uruchomieniu, partycja podstawowa nie będzie zamontowana w trybie pełnego dostępu, nie będą też uruchomione żadne mechanizmy systemowe. Oznacza to, że zanim będziemy mogli cokolwiek zrobić w systemie, konieczne będzie przemontowanie kilku partycji i zamontowanie

systemu plików */proc*. Jednak w przypadkach aż tak poważnych uszkodzeń najczęściej lepszym rozwiązaniem jest użycie naprawczej płyty CD-ROM. Powłokę awaryjną można też wywołać, podając do jądra parametr `init=/bin/sh`.

W końcu, w przypadku uszkodzenia pliku jądra lub samego programu rozruchowego, bez dodatkowej pomocy nie uda się nam włączyć nawet trybu pojedynczego użytkownika. Najczęściej istnieje możliwość uruchomienia systemu z płyty CD-ROM poprzez wykorzystanie zainstalowanego na niej programu rozruchowego. Wystarczy podać w jego wierszu poleceń opcje wskazujące na naszą partycję podstawową. Tak uruchomiony system może wyglądać nieco dziwnie, ale z pewnością będzie działał i być może umożliwi nam skompilowanie nowego jądra, ratując nas tym samym z opresji.

3.3. Konsole wirtualne

W ostatnim etapie rozruchu systemu uruchamiany jest jeden lub dwa programy pozwalające nam załogować się do konsoli systemowej. Linux korzysta z dwóch trybów wyświetlania: trybu tekstowego (konsoli) i serwera okien X Window (tryb graficzny najczęściej wykorzystujący menedżera wyświetlania). Jądro uruchamia się normalnie w trybie konsoli, jednak w wielu dystrybucjach system przełącza się w tryb graficzny zaraz po zakończeniu uruchamiania poleceń z katalogów *rc*.d*.

System Linux posiada kilka *konsoli wirtualnych*. Każda z konsoli wirtualnych może działać zarówno w trybie tekstowym, jak i w graficznym. W trybie tekstowym można przełączać się pomiędzy konsolami, stosując kombinacje klawiszy *Alt-klawisz funkcyjny*. Na przykład kombinacja *Alt+F1* włącza konsolę */dev/tty1*, *Alt+F2* — konsolę */dev/tty2* i tak dalej.

Konsole wirtualne korzystające w trybie graficznym z XFree86 działają nieco inaczej. Tutaj nie obowiązują zapisy pobierane z pliku */etc/inittab*, ale system XFree86 przejmuje na własne potrzeby pierwszą wolną konsolę wirtualną. Na przykład, jeżeli proces *getty* działa już na konsolach *tty1* i *tty2*, to nowy serwer XFree86 przejmie na własne potrzeby konsolę *tty3*. Dodatkowo, po uruchomieniu graficznej konsoli przełączanie pomiędzy konsolami następuje po naciśnięciu klawiszy *Ctrl+Alt+klawisz funkcyjny*; dotychczasowa kombinacja *Alt+klawisz funkcyjny* przestaje działać.

W efekcie, jeżeli po uruchomieniu systemu będziemy chcieli skorzystać z konsoli tekstowej, to będziemy musieli nacisnąć klawisze *Ctrl+Alt+F1*. Natomiast, aby powrócić do sesji X11, musimy naciskać po kolei *Alt+F2*, *Alt+F3* i tak dalej, aż w końcu znajdziemy naszą konsolę graficzną.